

Comentariul operei Ultima noapte de dragoste, intaia noapte de razboi scrisa de Camil Petrescu-a cincea parte

Cu primele pagini din partea a doua romanul intra intr-un ritm mult mai precipitat. Tonul este si el cat se poate de adecvat: obiectiv, sobru, dar incitant prin felul in care denunta la tot pasul bine cunoscute clisee despre eroism: intr-un cuvant, demitizeaza imaginea sacra a razboiului "catalizator de energii", de care presa vremii abuzase atat de mult. In realitate - descopera ofiterul Stefan Gheorghidiu - pe front se lupta la intamplare, haotic. Fiecare soldat actiona mai mult de unul singur, aparandu-si mecanic viata. Un ofiter neamt, grav ranit, cu care eroul se intalneste la spital, face remarci usturatoare despre incompetenta comandantilor romani pe campul de lupta. Cel mai impresionant capitol din intreg romanul suna ca un blestem apocaliptic: Ne-a acoperit pamantul lui Dumnezeu. Mereu se confrunta polemic Stefan Gheorghidiu cu manualul scolar, cu retorica jurnalistica sau cu exagerarile unei anumite literaturi amatoare de pitoresc.

Concluzia este de-acum bine stiuta: "Drama razboiului nu e numai amenintarea continua a mortii, macelul si foamea, cat aceasta permanenta verificare sufleteasca, acest continuu conflict al eului tau, care cunoaste altfel intr-un anumit fel". Nu altceva se desprinde din lectura unor articole, cum ar fi Sarja de la Robanesti sau Mare emotie in lumea prozatorilor de razboi (tot din volumul Teze si antiteze), care completeaza fericit viziunea indrazneata si moderna a romancierului.

Romanul lui Stefan Gheorghidiu se incheie odata cu epuizarea experientei razboiului. Eroul principal vine acasa intr-o permisie sa-i daruiasca nevastei casele de la Constanta, cu tot ce este in ele "de la obiecte de pret, la carti... de la lucruri personale, la amintiri. Adica tot trecutul".

Ar putea urma de aici incolo alte experiente. Cartea s-ar lungi totusi nemotivat. Caci daca Gheorghidiu se identifica cu autorul si daca experienta fundamentala a autorului este cartea insasi, opera-jurnal, atunci aglomerarea de fapte, de tot felul de experiente, traite si / sau fictive, dar secundare fata de cea a scrisului ca atare, care le inglobeaza pe toate, ar duce mai degraba la maniera si romanul, diluat enorm, ar sucomba in nesemnificativ.